

LEO

TEPAKS

Enne TPId

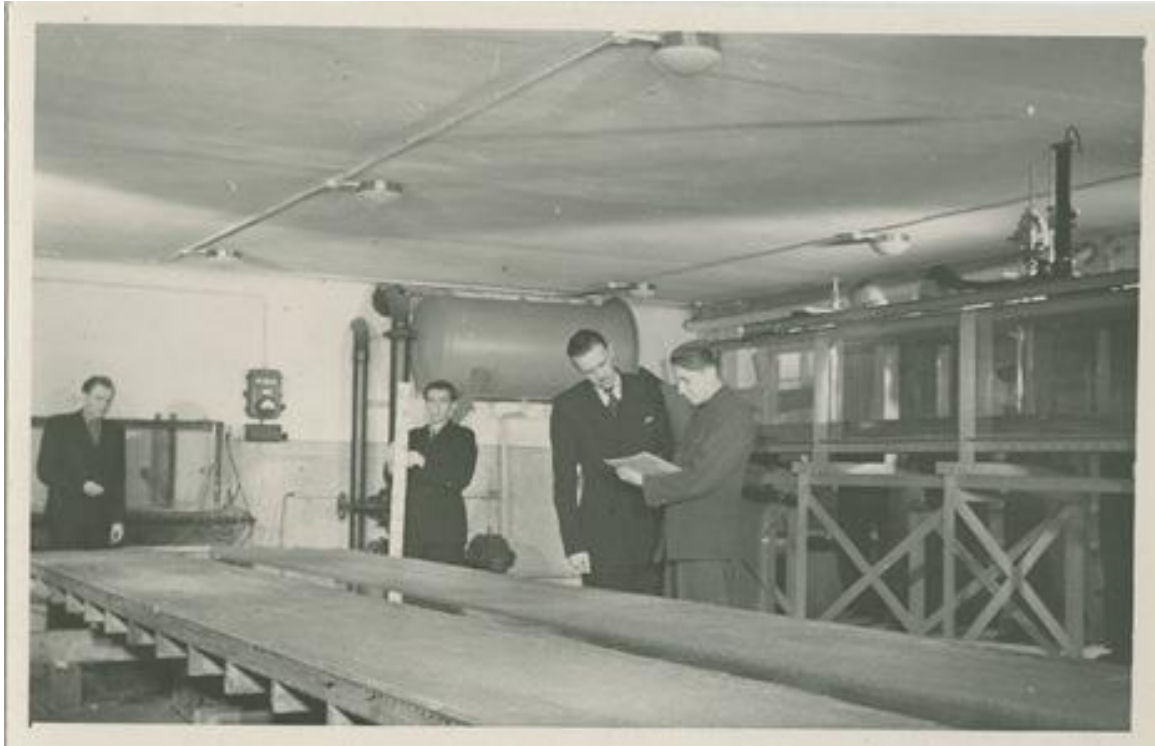
Leo Androniku p. Tepaks sündis 1913. aasta mais Novousenskis Saraatovi oblastis teenistuja perekonnas.

1920. aastal tuli perekond Eestisse, asus elama Tallinna. Leo Tepaks õppis Tallinna Prantsuse lütseumis, mille lõpetas 1930. aastal **cum laude**. 1933. aastal lõpetas Leo Tepaks Prantsusmaal Grenoble'is hüdrotehnika fakulteedi (Diplom 30 VII 1933, insener-hüdraulik).

Eesti tehniline haridus viidi 1933. aastal Tartu, seal oli üldainetele parem baas. Leo Tepaks oli sealses tehnikaosakonnas tehnilise joonestamise ajutine õppejõud, õppides samal ajal ülikoolis matemaatikat. 1934. aastal loodud iseseisvas tehnikateaduskonnas sai Leo Tepaksist aluspinna mehaanika ja vesiehituse laboratooriumi assistent. Vesiehitajaks oli Saksamaal lõpetanud prof. Vadim Paavel, kes luges veemajandust ja hüdraulikat. 1936. aastal toodi teaduskond Tallinna ja nimetati ümber Tallinna Tehnika Instituudiks. Aastail 1937 – 1944 oli Leo Tepaks tööl raudteevalitsuse insenerina ja õhtutehnikumi õppejõuna.

Töötamine TPIs

Leo Tepaks asus TPI-sse (1941. aastal nimetati Tehnika Instituut Tallinna Polütehniliseks Instituudiks) tööle 1944. aastal assistendina August Velneri vesiehituse ja pinnasemehaanika laboratooriumi. 1947. aastal loodi teede ja vesiehitiste kateeder, prof. A. Velner luges hüdraulikat, L. Tepaks viis läbi laboratoorseid töid.

Õppejõud Leo Tepaks tudengitega TPI hüdrotehnika laboratooriumis (Foto TTÜ muuseum, TTÜMF 1794)

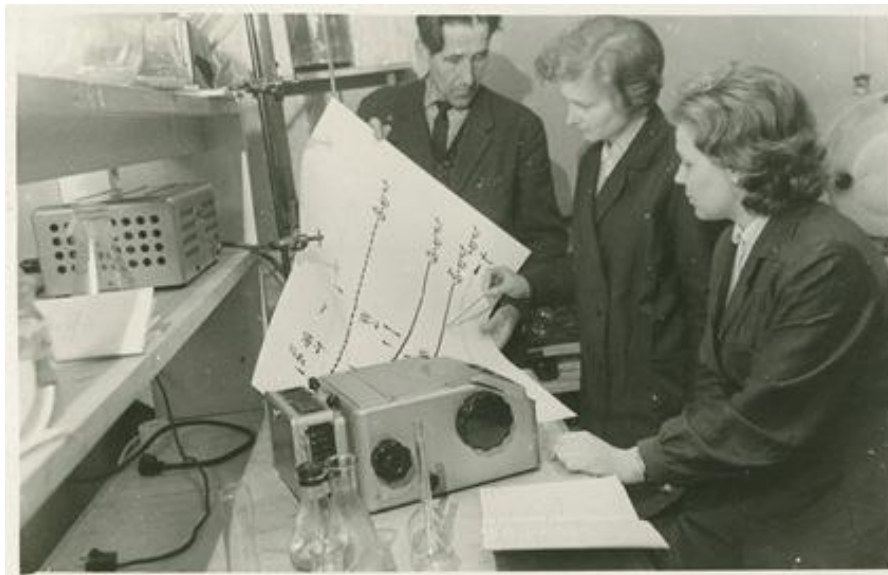
1947. aastal kaitses Leo Tepaks kandidaadi kraadi, oli dotsent alates 1950. aastast.

1949. aastal liitusid teede- ja vesiehitiste kateedriga geodeedid, ühise kateedri nimeks sai hüdrotehnika ja geodeesia kateeder. Leo Tepaks oli kateedrijuhatajaks aastast 1950 kuni TPI-ist lahkumiseni 1968 aastal. Aastal 1958 eraldusid kateedri koosseisust geodeesia ja teedeala õppejõud, tekkis sanitaartehnika ja hüdraulika kateeder. Kateeder nimetati sanitaartehnika kateedriks 1968. aastal, kui kateedrijuhatajaks sai dotsent Leopold Paal.

Dotsent professor Leopold Paal, 1971 (TTÜM F 2675)

Leo Tepaks võttis aktiivselt osa TA Looduskaitse Seltsi tööst. Oli selge, et veekogude reostus kasvab, on vaja tegelda veekogude kaitse ja kasutamise küsimustega. Probleemlabori tööle panemisega 1961. aastal loodi selleks teadusliku töö baas Koplis. Esimeteks töötajateks värskelt loodud laboris olid Maila Tõruke-Hannus, Armin Kask ja Helju Kornel.

TPI sanitaartechnika kateedri hüdraulika labori töötajad töötamas. Paremalt keemiainsener M. Tõruke, mikrobioloog M. Aarma ja hüdrobioloogiansener A. Kask. Juuni 1965. Fotograaf Prooso. (TTÜM F 1154)

Aastail 1962-1966 osales Leo Tepaks Eesti TA Looduskaitsekomisjonis. Teadusliku järelkasvu tagamiseks anti dotsent L. Tepaksile aspirantuuri juhtimise õigused 1960. aastal.

Juulis 1968, seoses ametitähataja lõppemisega esitas dotsent Leo Tepaks TPI rektorile avalduse, milles palus end lugeda **töölt vabastatuks 1. september 1968.**

Aspirantide juhendamisõigus jäi kehtima.

Leo Tepaksi juhendamise all valmisid ja kaitsti kandidaaditööd:

- Heldur Lond - veevarustuse eriala, 1966. aastal;
- Heino Mölder - veevarustuse ja kanalisatsiooni valdkond, november 1967;
- Maire-Liis Hääl - hüdraulika eriala, veebruar 1971;
- Kaido Hääl - kanalisatsiooni valdkond, detsember 1971;
- Jüri Säärekönnu - hüdraulika eriala, märts 1972.

Fotol paremalt: dotsent Leo Tepaks, aspirant Heino Mölder, Maire-Liis Hääl, Kaido Hääl ja Richard Martinson töötamas tehnoloogilisel katseseadmel Kehra paberivabrikus 1964. a.

Alates 1968. aastast kuni surmani töötas Leo Tepaks ENSV TA Termofüüsika ja Elektrofüüsika Instituudis. 1978. aastal omistati talle tehnikadoktori kraad.

Leo Tepaks oli töötanud TPI-s alates 1944. aastast, olnud kateedri juhatajaks aastail 1950-1968. Selle 18 aasta jooksul toimunud erialade muutused kajastusid õppeainete loeteludes ja kateedrite nimetuste muutustes, **tuli sageli arvestada õppeainete ja koormuste muutustega**. Õppejõududel tuli palju juurde õppida.

1958. aastal geodeesia ja teedeala õppejõude eraldumine võimaldas luua **sanitaartehnika ja hüdraulika kateedri**, mis aastast 1968 sai nime **sanitaartehnika kateeder**. 1961. aastal loodi teadusliku töö baasiks ja kateedri elujõulisuse tagamiseks **probleemlaboratoorium**. Aastatega on toimunud mitmeid ja mitmeid ümberkorraldusi, kuid neil aastail loodust sai alguse **tänane TTÜ Ehitusteaduskonna keskkonnatehnika instituut**.

TTÜ 90. juubeliaastal (2008) möödus 50 aastat keskkonnatehnika instituudi loomisest.

Maire-Liis Hääle meenutusi

"Minu õpinguaastail TPI-s oli dotsent Leo Tepaks ehitusteaduskonna sanitaartehnika ja hüdraulika kateedri juhataja. Leo Tepaks luges meile õppeaineid „hüdraulika“ ja „hüdrotehnilised ehitised“.

TPI lõpetasin 1961. aastal, aastail 1960 – 1963 töötasin RPI-s „Eesti Tööstusprojekt“ vaneminsenerina. Siis kutsus dotsent Leo Tepaks mind tööle TPI-sse, algsest assistendiks siis aspirandiks. Leo Tepaksi käe all valminud hüdraulilisi takistusi käsitlev väitekiri hinnati TPI Nõukogu otsusega aprillis 1971. a tehnikakandidaadi kraadi vääriliseks.

Autor Maire-Liis Hääl on TTÜ keskkonnatehnika emeriitprofessor. 1961. a lõpetas ta TPI ning 1971. aastal kaitses tehnikakandidaadi kraadi, mille väitekiri valmis Leo Tepaksi käe all.

Maire-Liis Hääl annetas muuseumile Leo Tepaksi tütrelt, Tiiu Liebertilt saadud hüdraulika õpikud, millest Leo Tepaks oli õppinud hüdrotehnikafakulteedis Grenoble'is (lõpetas 1933).

Leo Tepaks oli isiksus ja suurepärase õppejõud. Ta oskas tekitada üliõpilastes erilise austustunde nii õppejõu kui aine vastu. Aspirantidele õpetas ta lisaks analüüsi oskusele ka muid vajalikke teadmisi ülikooli õppejõu tööks: *"Kõrgkoolis peab õpetama mitte ainult teadmisi, vaid peab ka õpetama õppima. Tuleb püüda õppeaine üles ehitada nii, et õppimise oskust saaks arendada, andes selleks põhilised jooned, mis omavahel on kõik seotud."*

Iseloomult oli Leo Tepaks sõbralik kuid nõudlik. Tal oli tihe side endiste üliõpilastega. Kolleege sidus intensiivne seltskondlik läbikäimine - toimusid suvepäevad Kloogal, kohtuti 1. jaanuaril L. Tepaksi kodus. **Leo Tepaks oli tõeline härrasmees**, tema abikaasa Selma südamlikkus ja lahkus ei unune. Nende kodu oli sõpradele alati avatud."

Maire-Liis Hääl

TTÜ keskkonnatehnika emeriitdotsent

12. veebruar 2013